

ПЕДАГОГІКА. ПРОФЕСІЙНА ПІДГОТОВКА

Тетяна АЛЕКСАНДРОВИЧ, Микола МАЛИНКА

(Київ, Україна)

ДОСЛІДЖЕННЯ ПРОБЛЕМ ДИДАКТИКИ У ВІТЧИЗНЯНІЙ НАУКОВІЙ ДУМЦІ ХХІ СТ.

У будь-який період завдання освіти полягає у формуванні цілісної, високо моральної, кваліфікованої особистості. Неабияк досягненню цієї мети сприяє дидактика.

Для сучасної дидактичної системи викладання й учіння становлять процес навчання, а їхні різноманітні та змістові відношення в структурі цього процесу є предметом дидактики. Сьогодні основу дидактичних концепцій складають теорія поетапного формування розумових дій, програмоване, проблемне, виховальне, розвиткове, особистісно орієнтоване і особистісно розвиткове навчання, педагогіка співробітництва тощо [6].

Універсальними принципами навчання для всіх часів, на думку Т.М. Каменської, можна вважати принципи доступності, свідомості та активності, наочності, систематичності та послідовності, ґрунтовності, міцності знань, розвиваючого і виховного характеру навчання, зв'язку теорії з практикою, урахування індивідуальних можливостей [2].

Так, принцип доступності включає в себе врахування своєрідностей розвитку учнів, щоб вихованці ні в якому разі не відчували переважень (ні фізичних, ні психічних, ні інтелектуальних). Ян Амос Коменський пропонував декілька порад, які безпосередньо стосуються принципу доступності: «переходити від вивчення того, що близько (історія рідного краю), до того, що далеко (всесвітня історія); переходити від легкого до важкого, від відомого до невідомого» [2, 36].

Для принципу свідомості та активності притаманно вміння відбору навчального матеріалу для максимального забезпечення розвитку пізнавальних можливостей вихованців [2, 37].

У залученні різних органів відчуття до процесів сприймання та аналізу інформації полягає сутність принципу наочності [2, 38].

За допомогою принципу систематичності та послідовності відбувається надання системного характеру навчанню, теоретичним знанням і практичній діяльності [2, 38].

Принцип ґрунтовності «вимагає, щоб знання міцно запам'ятовувалися учнями, стали б частиною їх свідомості, основою звичок поведінки» [2, 40].

Для принципу міцності знань характерно поєднання матеріалу, вивченого раніше, із запам'ятовуванням нового [2, 41].

На всебічний розвиток особистості спрямований принцип розвиваючого і виховного характеру навчання [2, 41].

Спонукання учнів в процесі навчання використовувати знання для вивчення навколишнього світу притаманно принципу зв'язку теорії з практикою [2, 41].

Принцип урахування індивідуальних можливостей полягає в тому, що зміст, форми й методи навчання відповідають віковим етапам і індивідуальним особливостям учнів. Звідси випливає правило: «У процесі навчання необхідно враховувати індивідуальні особливості в структурі мислення, увазі, пам'яті, темпераменті, характері й інші психологічні властивості учнів» [2, 42].

Завдання сучасної дидактики полягає в забезпеченні ефективної підготовки фахівців. На думку В. Лозової, цьому сприяють наступні методологічні підходи: особистісний (визнання особистості як продукту соціального розвитку, носія культури тощо), діяльнісний (організовує діяльність людини, яка забезпечує активність у процесах пізнання, праці, саморозвитку), системний (навчання постає як цілеспрямована діяльність, де мета, форми, методи, завдання – все взаємопов'язане), гуманістичний (полягає в духовно-особистісному спрямуванні кожної дисципліни), ресурсний (організовує навчання, що зорієнтоване на творчий потенціал студента), синергетичний (здійснюється завдяки самореалізації та саморозвитку особистості у взаємодії з навколишнім середовищем), аксіологічний (усі явища вивчаються з метою виявлення їх можливостей задовольняти потреби людини), компетентнісний (до його складу входять аксіологічні, мотиваційні, рефлексивні, когнітивні та інші результати навчання, завдяки яким розширюються знання, уміння, досвід) [5, 77–78]. Водночас залишаються провідними і класичні завдання дидактики: «розкриття педагогічних закономірностей, що діють у межах освіти і навчання, і використання їх з метою вдосконалення навчального процесу у вищій школі; розроблення теорії вищої освіти; конструювання (модернізація) освітніх технологій; удосконалення змісту підготовки фахівців різних профілів (визначення оптимальних шляхів, вибір методів, форм, технологій навчання)» [5, 78].

З метою ефективного навчання молоді педагогу необхідно засвоїти основні засади викладання у ЗВО. Ефективність дидактики вищої школи, на думку М.Д. Прищака, багато в чому залежить від застосування методологічних основ навчального процесу (закони, принципи навчання тощо) [4, 105].

І.В. Малафіїк у навчальному посібнику «Дидактика» веде мову про те, що ключовою вимогою сьогодення навчально-виховного процесу є широке впровадження різноманітних технологій навчання, які будуються лише на глибинних знаннях закономірностей процесу. А це означає, що сучасна освітянська практика стимулює дидактику до пошуків «зв'язків між чинниками процесу навчання, дослідження механізму його перебігу» [3, 5].

У цьому річці потрібно розглядати й думки С.С. Вітвицької, яка стверджує, що позитивними тенденціями розвитку освіти сьогодні потрібно вважати її демократизацію та диференціацію, а також гуманістичне спрямування, використання таких методів і форм навчання, які стимулюють молоде покоління до активності, самостійності, занять дослідно-експериментальною діяльністю [1, 6].

Спираючись на праці науковців, розглянуті вище, можна підсумувати, що сучасна дидактика спрямована на особистісно орієнтоване навчання, гуманізацію та демократизацію освіти. Це значно глибше дозволяє розкрити творчий потенціал молоді, сприяє формуванню професіонала високого ґатунку.

ЛІТЕРАТУРА

1. Вітвицька С.С. Основи педагогіки вищої школи: підручник за модульно-рейтинговою системою навчання для студентів магістратури. К.: Центр навчальної літератури, 2006. 384 с.
2. Каменєва Т.М. Теоретичні основи навчання: навчально-методичний посібник. К.: МНУЦ, 2018. 95 с.
3. Малафіїк І.В. Дидактика: навчальний посібник. К.: Кондор, 2005. 397 с.
4. Прищак М.Д., Залюбівська О.Б. Педагогіка, психологія та методика викладання у вищій школі: курс лекцій. Вінниця: ВНТУ, 2019. 150 с.
5. Фіцула М.М. Педагогіка вищої школи. 2-е вид., доп. К.: Академвидав, 2014. 456 с.
6. Ягупов В.В. Педагогіка: навч. посібник. К.: Либідь, 2002. 560 с.

*Ангеліна АЛМАШІ-КОПИН, Олена БЛИК
(Мукачеве, Україна)*

ФОРМУВАННЯ ПЕДАГОГІЧНОЇ МАЙСТЕРНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ У СВІТЛІ ВИМОГ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ

Ключовою реформою Міністерства освіти і науки сьогодні є Нова українська школа. Головна мета – створити школу, в якій буде приємно навчатись і яка даватиме учням не тільки знання, як це відбувається зараз, а й уміння застосовувати їх у повсякденному житті. НУШ – це школа, до якої приємно ходити учням. Тут прислухаються до їхньої думки, вчать критично мислити, не бояться висловлювати власну думку та бути відповідальними громадянами. Водночас батькам теж подобається відвідувати цю школу, адже тут панують співпраця та взаєморозуміння. Учитель – це людина, на якій тримається реформа. Без неї чи нього будь-які зміни будуть неможливими, тому один з головних принципів НУШ – умотивований учитель. Це означає, що наша мета – сприяти його професійному та особистому зростанню, а також підвищувати його соціальний статус [1].

Професія вчителя початкової школи є унікальною в педагогічному середовищі. Від рівня фахової підготовки Першого вчителя, високого професіоналізму майбутніх фахівців, становлення в них нового мислення, формування вмінь продукувати індивідуальний стиль педагогічної діяльності, готовності творчо працювати, самовдосконалюватись, упроваджувати нові підходи до організації та здійснення навчального процесу в молодших класах залежить ефективність навчально-виховного процесу в початковій школі [3, 5]. У цьому процесі, як справедливо зазначає О. Субетто, майстерність є апогеєм творчості в професійній діяльності, тобто вищим професійним творчим началом, в якому розкривається вищий рівень системно-соціальної якості людини, тобто самої особистості. Педагогічна майстерність постає як концентрований вираз креативної онтології педагога, в котрому через призму професійної педагогічної діяльності (освіту, навчання і виховання) проявляється у «зібраному вигляді» сенс творчого буття людини [4, 27]. Науковець, стверджує, що